

VA-handlingsplan

En del av Falu kommuns Vattentjänstplan

Granskningshandling

2025-12-08

Innehåll

Inledning	3
Syfte	3
Plan för övergripande frågor	4
Plan inom kommunalt verksamhetsområde	4
Plan för områden på väg att införlivas i kommunalt verksamhetsområde	5
Prioritering för utbyggnad av allmänt VA	5
Utbyggnadsplan	6
Plan i väntan på anslutning till allmänt VA	7
Plan utanför kommunalt verksamhetsområde	7

Inledning

Detta dokument är en vatten- och avloppshandlingsplan (VA-handlingsplan) för Falu kommun. VA-handlingsplanen utgör en av fyra delar i den VA-planering som Falu kommun har arbetat fram tillsammans med Falu Energi & Vatten:

- VA-översikt – ett kunskapsunderlag. Här sammanställs fakta och information som behövs för planeringen, bland annat tekniska och naturgivna förutsättningar, befintliga planer och styrdokument, framtida utveckling och behov samt relevanta omvärldsfaktorer.
- VA-strategi – anger övergripande ställningstaganden för VA-försörjningen med riktlinjer för dess utveckling.
- VA-handlingsplan – innehåller en plan för både den allmänna anläggningen och för VA-försörjningen utanför verksamhetsområdet. Här ingår också en VA-utbyggnadsplan och en plan i väntan på VA-utbyggnad.
- PM Påverkan av skyfall på den allmänna VA-anläggningen – ger en bedömning av vilka delar av den allmänna VA-anläggningen som riskerar att drabbas vid skyfall och vilka åtgärder som krävs för att skydda dem.

VA-handlingsplanen utgör tillsammans med VA-strategin och *PM Påverkan av skyfall på den allmänna VA-anläggningen* Falu kommuns vattentjänstplan. VA-översikten utgör ett kunskapsunderlag till vattentjänstplanen.

VA-handlingsplanen ska omsätta de övergripande ställningstaganden och riktlinjer som anges i VA-strategin i åtgärder och en utbyggnadsplan som beskriver var och när VA-utbyggnad ska ske. VA-handlingsplanen ger tydlighet om hur kommunen arbetar för att säkerställa en långsiktigt hållbar VA-försörjning i Falu kommun. VA-översikten utgör ett kunskapsunderlag till vattentjänstplanen.

Enligt 6 a § Lagen om allmänna vattentjänster ska kommunfullmäktige minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster. Detta innebär att det kommer ske en regelbunden översyn av eventuella justeringsbehov i de dokument som tillsammans utgör vattentjänstplanen.

Vattentjänstplanen utgår ifrån de planer och prioriteringar som ges i det *Program för mandatperioden 2023–2026* som beslutats av kommunfullmäktige den 20 april 2023.

Vattentjänstplanen bidrar till målområde 5 – *En bra kommun att leva och bo i*.

Vattentjänstplanen omfattar hela Falu kommun och tar sin utgångspunkt i hur VA-försörjningen bäst kan lösas i staden, serviceorterna och på landsbygden. En långsiktigt hållbar VA-försörjning kan bidra till förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande och utveckling i hela kommunen.

Syfte

Syftet med VA-handlingsplanen är att skapa ett strukturerat arbetssätt för att nå en långsiktigt hållbar VA-försörjning i Falu kommun och därigenom också stötta kommunens utveckling. Den ska bidra till en tydlighet och framförhållning i arbetet med VA-frågor gentemot den kommunala organisationen, kommuninvånarna och andra som

äger fastigheter i kommunen. Därmed kan också arbetet prioriteras så att största möjliga nytta fås för de ekonomiska medel som investeras i VA-försörjningen.

Denna VA-handlingsplan syftar till att kommunen ska uppfylla de krav som ställs i gällande lagstiftning, nå relevanta miljömål och uppfylla målen i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram.

Plan för övergripande frågor

Den långsiktiga VA-planeringen är ett underlag till kommunens översiktsplanering. För att kommunen ska kunna utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt behöver VA-frågorna följa med och beaktas i planeringen.

I Falu kommun finns utmaningar i VA-planeringen kopplade till bland annat att ha tillgång till de ekonomiska resurser som behövs som en förutsättning för arbetet, både inom och utanför kommunalt verksamhetsområde, och att anpassa VA-försörjningen till ett förändrat klimat. Det finns också ett behov av att ta fram nya strategiska dokument och planer, bland annat gällande frågor som rör vattenförsörjning samt hantering av dagvatten och skyfall.

För att möta utmaningarna behöver kommunen identifiera vilka resurser som behövs i arbetet med VA-planeringen och utifrån detta göra en prioritering samt fördelning av tillgängliga resurser.

Plan inom kommunalt verksamhetsområde

Det allmänna VA-nätet i Falu kommun har, liksom övriga kommuner i Sverige, utmaningar kopplade till ökade anläggningskostnader för både utbyggnad och förnyelse av VA-systemet samt ett åldrande ledningsnät där det är en utmaning att hålla en tillräckligt hög underhålls- och förnyelsetakt. Det åldrande ledningsnätet ger upphov till en ökad andel grundvatten och dagvatten i spillvattensystemet till följd av bland annat trasiga ledningar. Detta medför ökade risker för att orenat avloppsvatten bräddar till sjöar och vattendrag, källaröversvämningar hos fastighetsägare samt merkostnader för avloppsrening när större vattenvolymer måste hanteras i reningsverken. Samtidigt växer också kraven på leveranssäkerhet och redundans i distributionssystemet, där VA-tjänsterna ska kunna fortsätta fungera även om enskilda funktioner i systemet slås ut, vilket ställer krav på investeringar.

För att åstadkomma en säker och långsiktigt hållbar VA-försörjning inom kommunalt verksamhetsområde behöver arbetet inriktas enligt följande. För genomförande av arbetet krävs erforderliga ekonomiska resurser. VA-taxan behöver anpassas för att kunna möta kommande behov.

Inriktningar
Stärka leveranssäkerheten för dricksvatten genom att fortsätta utveckla redundans i distributionen, utreda möjligheter till ökad leveranskapacitet till Falu tätort och vid behov uppdatera vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter.
I samverkan med kommunens fysiska planering arbeta för att möta de ökande behoven av VA-försörjning så att områden med nybebyggelse, förtätningar inom

befintlig bebyggelse och områden i VA-utbyggnadsplanen kan anslutas till den allmänna VA-anläggningen.
Arbeta för att förstärka och underhålla befintliga VA-system genom att öka kapaciteten, genomföra långsiktigt förnyelsearbete, separera dagvatten och spillvatten där detta behövs och verka för ett minskat in- och utläckage från systemet.
Se över verksamhetsområden för dricksvatten, spillvatten och dagvatten så att dessa är relevanta och stämmer med var allmän VA-försörjning idag finns utbyggt eller ämnas byggas ut.
Verka för minskade utsläpp av ämnen som skadar miljö, hälsa eller reningsprocesser till VA-anläggningen, genom att arbeta uppströms i VA-systemet och föra en dialog med verksamhetsutövare och fastighetsägare.
Arbeta för att klimatanpassa VA-anläggningen och utreda möjligheterna att skapa cirkularitet där avloppsresurser som näringsämnen kan nyttiggöras.

Plan för områden på väg att införlivas i kommunalt verksamhetsområde

I arbetet med VA-översikten identifierades områden i Falu kommun med ett behov av en förändrad VA-hantering. De områden som är av sådan karaktär att de kan utgöra ett *större sammanhang* enligt VA-juridisk praxis¹, och det därmed kan föreligga ett kommunalt ansvar att tillhandahålla allmänna vattentjänster, har kategoriserats som *Utredningsområden*. För dessa *Utredningsområden* behöver förutsättningarna för att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön utredas, i enlighet med den förtydligande skrivelsen i 6 § Lagen om Allmänna Vattentjänster.

Prioritering för utbyggnad av allmänt VA

Vid prioritering av områden för utbyggnad av allmänt VA ska behov av nya VA-lösningar och möjligheterna för utbyggnation vägas samman. För detta tillämpas en viktning som tar sin utgångspunkt i de ställningstaganden som anges i VA-strategin.

Prioriteringen av respektive områdes behov av allmänt VA görs utifrån hälso- och miljöaspekter, som beskrivs av ett antal parametrar som ges olika vikt baserat på hur centrala de bedöms vara för behovet:

- A. Antal fastigheter
- B. Andel fritidshus
- C. Bebyggelseutveckling
- D. Dricksvatten (kvalitet, kvantitet och föroreningsrisk)
- E. Recipient (påverkan av näringsämnen, badvatten)

¹ Se kapitel 5.2.3 i VA-översikt

F. Påverkan och utsläpp från befintliga små avlopp

Risker kopplade till dricksvatten har bedömts vara mest centrala, och ges därför störst vikt i prioriteringen.

Möjligheterna för utbyggnation av allmänt VA till respektive område har bedömts utifrån följande parametrar:

- G. Mark- och grundvattenförhållanden
- H. Kostnad för att ansluta området till allmänt VA
- I. Samordningsvinster vid utbyggnad
- J. Skyddsvärden

Varje parameter klassificeras utifrån i hur stor grad förutsättningarna i ett område talar för att det finns behov respektive möjlighet till en allmän VA-anläggning. Genom att väga samman vikt och klassificering får varje område ett värde som kan användas som grund för prioritering.

Utbyggnadsplan

De områden som genom viktningen visar sig ha störst kombinerade behov och möjligheter upptas i utbyggnadsplanen, som redovisar tidplan för utbyggnad av allmänt VA till områden som konstaterats ha ett behov av allmänt VA enligt 6 § Lagen om Allmänna Vattentjänster (LAV).

Urval och tidssättning för utbyggnad baseras på resultaten från den använda viktningssmallen och de principer för utbyggnadstakt och finansiering av VA-utbyggnadsplanen som beslutades av kommunstyrelsen i september 2021. Enligt beslutet ska utbyggnad av allmänt VA enligt utbyggnadsplanen ske till i genomsnitt 25 fastigheter per år. För att ha en så hög tillförlitlighet som möjligt har utbyggnadsplanen avgränsats till en period på 12 år framåt. Aktualitetsprövning av Vattentjänstplanen ska göras minst vart fjärde år.

Utbyggnadsplanen är vägledande och fungerar som underlag för beslut vid utökning av det kommunala verksamhetsområdet.

Utbyggnad till de områden som anges i utbyggnadsplanen påbörjas efter att de pågående utbyggnadsprojekten inom redan beslutade verksamhetsområden i Enviksbyn, Bergsgården och Hedgårdarna har färdigställts. Arbetet med utbyggnad i de redan beslutade verksamhetsområdena beräknas pågå under perioden 2024-2029.

Utbyggnadsområde	Utbyggnadsperiod
Uggelviken/Kopparbergs-Hökviken	2030-2034
Österå	2035-2036
Önsbacken/Västanbäck	2037-2038

De pågående utbyggnadsprojekten och de områden som anges i utbyggnadsplanen visas i karta på sida 9.

För de identifierade *Utredningsområden* som inte upptagits i utbyggnadsplanen behöver en fördjupad bedömning göras av huruvida de kan anses utgöra ett större sammanhang enligt 6 § LAV och om det finns förutsättningar att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön, i enlighet med den förtydligande skrivelsen i 6 § LAV. Genom miljöavdelningens löpande områdestillsyn samt en ny tjänst som VA-lots bedöms kunskapsunderlaget kring den enskilda VA-försörjningen i kommunen och möjligheterna att lösa VA-hanteringen enskilt eller gemensamt i olika *Utredningsområden* öka inför kommande aktualitetsprövningar av vattentjänstplanen.

Områden som kan komma att inkluderas i utbyggnadsplanen vid framtida revideringar

I samband med viktningen av områden för utbyggnad identifierades även en grupp områden som särskilt behöver tas i beaktande vid den regelbundna översynen av Vattentjänstplanens aktualitet och vid framtida revideringar av Vattentjänstplanen. Denna grupp av områden består dels av områden där kommunen konstaterat att det finns ett behov av allmänt VA enligt 6 § Lagen om Allmänna Vattentjänster (LAV) men där andra områden är högre prioriterade för utbyggnad, och dels av områden där kommunen ännu inte konstaterat om det finns ett behov av allmänt VA enligt 6 § Lagen om Allmänna Vattentjänster (LAV) men där behovet av en ändrad VA-situation är högt och förutsättningarna utmanande. Områden redovisas utan inbördes prioriteringsordning och är Näset norr om Stennäset, Västanberg, Larsarvet/Juskbo samt Aspeboda med omkringliggande områden. Särskilt området runt Aspeboda är komplext med ett flertal olika bebyggelsegrupperingar med olika förutsättningar samtidigt som områdenas läge i kommunen gör att hela området måste bedömas samtidigt.

Plan i väntan på anslutning till allmänt VA

VA-försörjningen i områden som enligt utbyggnadsplanen ska anslutas till allmänt VA, eller som kan komma att införlivas i utbyggnadsplanen vid framtida revideringar, ska hanteras så effektivt som möjligt med hänsyn till ekonomiska konsekvenser för både fastighetsägare och kommunen, samtidigt som risker för hälsa och miljö beaktas. Små avloppsanläggningar med en tydlig påverkan på hälsa eller miljö behöver åtgärdas även om utbyggnad av allmänt VA planeras. Fastighetsägare kan då i samband med att allmän VA-anslutning upprättas söka ersättning för onyttigbliven anläggning, beroende på avloppsanläggningens ålder vid VA-anslutningens upprättande.

Om behov uppstår inom ett specifikt utbyggnadsområde, exempelvis om intresse för nybyggnation ökar risken för olägenheter i väntan på utbyggnad, ska en områdesspecifik handlingsplan upprättas för att förtydliga strategier och förhållningssätt i aktuellt område.

Plan utanför kommunalt verksamhetsområde

Falu kommun är stor till ytan och bebyggelsen på landsbygden utgörs i stor utsträckning av spridda klungbebyggelser, främst i dalgångarna längs kommunens större vattendrag. I många fall är allmän VA-försörjning inte den mest lämpliga lösningen, utan enskild VA-försörjning kommer även fortsättningsvis att spela en viktig

roll. Där är det viktigt att kommunen tillsammans med fastighetsägarna verkar för en långsiktigt hållbar och fungerande VA-försörjning utifrån hälso- och miljömässiga perspektiv. Kommunen behöver bedriva ett proaktivt arbete med att stötta fastighetsägare och lokala aktörer i att skapa hållbara VA-lösningar i områden där det har identifierats ett behov av en förändrad VA-hantering. Det stora antalet fastigheter med enskild VA-försörjning i kommunen innebär att ovanstående är ett resurskrävande arbete.

För att åstadkomma en säker och långsiktigt hållbar VA-försörjning utanför kommunalt verksamhetsområde behöver kommunen arbeta enligt följande inriktningar:

Inriktningar
I den kommunala tillsynen av små avloppsanläggningar prioritera områden där det föreligger hälso- och miljömässiga olägenheter.
Tillskapa resurser för en ökad tillsynstakt för att kompensera för minskningen i den framtida utbyggnadstakten av allmänt VA.
Verka för kunskapsutveckling hos fastighetsägare med enskild VA-försörjning om det egna ansvaret och vikten av att kontrollera sina dricksvatten- och avloppsanläggningar.
Ta initiativ till och bedriva ett aktivt arbete gentemot fastighetsägare och byföreningar för att finna långsiktigt hållbara VA-lösningar i områden där den befintliga VA-försörjningen innebär risker för människors hälsa eller miljön.
Bistå med rådgivning och stöd till fastighetsägare som önskar förbättra sin VA-försörjning, exempelvis när flera fastighetsägare önskar skapa en gemensamhetsanläggning.
Färdigställa det pågående arbetet med att fastställa lokala hälsoskyddsföreskrifter för enskilda gemensamma vattentäkter.

VA-utbyggnadsområden

Teckenförklaring

- Pågående/Beslutade utbyggnadsområden
- Utbyggnadsområden

